

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

АДАПТАЦИЯ НА ТРАДИЦИОННИ РЕЖИСЬОРСКИ РЕПЕТИЦИОННИ МЕТОДИ В МУЛТИМЕДИЙНИЯ ТЕАТЪР

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Докторант: Мартин Младенов Киселов

Рецензент: Проф. д.н. Божидар Стефанов Манов

Бързам да отбележа, че приех с интерес, с определени очаквания и респект предложението да бъда рецензент на посочения дисертационен труд по няколко причини.

На първо място не съм чужд на темата, разбира се не като практик в реализация на мултимедийни спектакли, но и не само като зрител, доколкото съм наблюдавал с изследователски интерес и анализирал в някои свои текстове подобни хибридни форми на драматически произведения (сценични представления, пърформанси, мултижанрови компилации, миксирани фрагменти, мултимедиен пачуърк и други подобни). При това винаги съм търсил онова творческо зърно, онази авторска постановъчна идея, която обединява, споява, одухотворява, дава живот на подобно произведение и успява (не винаги) да влезе в продуктивна комуникация със зрителите и дори (евентуално) да остане в паметта им.

Насочването на докторанта към подобна тема не е изненадващо, като се запознаем с неговата образователна и творческа биография, преди да пристъпи към толкова трудна задача. Защото нейното осмисляне и пълноценно разработване предполага на първо място сериозно образование в подходящи области и направления, каквито той безспорно е осъществил: бакалавър по кино, фотография и дигитални изображения (CMU в Питсбърг) и 2 магистърски степени (журналистика в СУ и режисура за кино и телевизия в UCLA). А сега поднася докторската си дисертация в направление „Театрално и

филмово изкуство“ с конкретна специалност „Театрознание и театрално изкуство“. Но в случая по-важна е не толкова класификационната номенклатура, а неговата собствена професионална работа през изминалите години, а именно: 16 театрални постановки за последните 17 години в различни театрални формации (3 в UCLA и 13 у нас). Наред с това 9 екранни реализации (кино и телевизия) още като студент в САЩ и в Нова телевизия у нас. Има изключително полезен опит като сценарист, драматургичен консултант и асистент режисьор на част от тези и други професионални екранни произведения през изминалите 20 години. А също така и академична практика в различни американски институции (UCLA, Sundance Institute). Впечатляващо е, че още като студент в САЩ е удостоен с 11 награди и отличия за различни творчески постижения, а сред тях и респектиращите „Награда за изключителен студент режисьор на името на Джек Никълсън“ и „Награда Мери Пикфърд“ (и двете в UCLA). При такава образователна подготовка и начална творческа работа не е изненадващо, че и отлично владее 3 чужди езика (английски, испански, руски). Отбелязвам тези формални аргументи, защото малцина от нашите докторанти имат подобна образователна и езикова квалификация в своето CV.

Никога не приемам на пълно доверие автобиографични справки, защото добре знам, че ръката е податлива на изкушението да разкрасява собственика си, а компютърната клавиатура е безучастно отзивчива към подобни грехове на субекта. Но в случая си позволявам да поднеса тази извадка от иначе по-голямата и по-подробна справка на кандидата Мартин Киселов, по две причини: защото вярвам в неговата добронамерена искреност (и дори лека съдържаност в сухия текст на справката), а и защото познавам част от посочените сценични и екранни реализации, плюс положителни отзиви за тях от медии или колеги, в чийто художествен вкус и доказано обективно мнение вярвам.

Но и още нещо по-важно в конкретния случай при рецензирането и оценката на предложения дисертационен труд: темата „Адаптация на

традиционни режисьорски репетиционни методи в мултимедийния театър“ предполага задължителна предварителна компетентност, неотменима лична професионална квалификация и богат практически опит за нейното осмисляне и разумно разклонение в достоверни, полезни и реално приложими посоки! А само при изпълнени такива задължителни предпоставки (и, разбира се, още други различни условия), авторът би могъл да уплътни с конкретно съдържание текста и да достигне до достоверни изводи в дисертационния си труд, за да го представи за академична защита и присъждане на образователна и научна степен „доктор”!

Това веднага се откроява още в поставената в началото „Обща характеристика на дисертационния труд“, в която ясно и достоверно са отбелязани актуалността на темата, конкретизирани са обектът и предметът на изследването, целта и задачите и възможните хипотези, които ще се анализират, както и методологията, обхватът и ограниченията на изследването. Подобна база на изследването наистина му придава научен и академичен характер, рядко срещани в повечето от разработваните напоследък подобни дисертации.

(В скоби искам да отбележа още един необичаен, но важен детайл: в нарочна бележка авторът уточнява: „Използвам думата режисьор в мъжки род, но, разбира се, имам предвид представители на професията и от двата пола. Съжалявам, ако това наранява нечии чувства или разбирания, не е от лоши намерения.“ Стои като ненужна театрална ремарка, но за мен е допълнителен знак колко добре премислен е всеки ред от текста на дисертацията и колко е концентриран в работата си докторантът! Рядко се случва да чета подобни текстове, написани с плътна авторска мобилизация, широк кръгзор по темата, убедителна аргументация и добре конструирано съдържание!

И веднага след това „застраховане“, авторът поднася своята първа глава: „Методологически основи“ с опорна ос „Театърът и медиатизацията“ – сериозен теоретичен дискурс за мултимедийния театър и пърформанс в края на ХХ и началото на ХХІ в. Още в началните редове той се опира на сериозни изследователи като

американците Пеги Фелън и Филип Аусландер, както и Сара Бей-Ченг и др. Докторантът основателно се доверява на знаменития „Речник на театъра“ на Павис по отношение на термина „мултимедиен театър“, но като прибавя и някои свои допълнителни уточнения. Отбелязвам тези аргументи, защото те илюстрират не само великолепната информираност на автора, но и неговото умение да обобщава и синтезира полезната част от широката научна материя за целите на собственото му изследване.

Невъзможно е, а и не е необходимо, да се проследи с подобна детайлност цялата първа глава, назована „Методологически основи“. Но тя е фундамента на труда и очертава вярната посока на цялостното изследване, която се потвърждава категорично в следващите части на труда.

Втората глава „Методика“ конкретизира именно работата върху самото изследване, за да гарантира неговата достоверност, изчерпателност и приложимост (относимост) към целите на изследването. А третата глава анализира резултатите от изследването, като се обляга на еднотипен подход към творческата практика на четирима знаменити съвременни режисьори: канадският режисьор и актьор Робер Лъопаж, английският режисьор и актьор Саймън Макбърни, американската режисьорка Мариан Уиймс и английската режисьорка Кейти Мичъл (последната има сериозна практика и квалификация в Русия, Грузия, Литва и Полша). Тяхната практическа работа е разгледана в еднотипна матрица с четири основни акцента от въпросника към настоящето изследване, а именно:

- Режисьорска философия и основни влияния;
- Методически подход;
- Репетиционна процедура;
- Интервенции и интермедийни аспекти.

Тази твърде специфична професионална материя мога да коментирам само като обща методология, обем и изчерпателност на изследваната практика, теоретизиране до условната степен „режисьорска философия“ и технология на конкретната реализация. В този смисъл фактологичната основа и периметърът на анализ са убедителни и

изчерпателни. За конкретната научна стойност, обективна достоверност, професионална точност и текстово формулиране на наблюденията, разчитам на мнението и компетентността на членовете на журито с подчертано театрална квалификация и сценичен опит. Като мое наблюдение мога да отбележа убедено, че отново текстът на докторанта респектира с много широка информираност, със задълбочено познаване на конкретната фактология и убедително методическо анализиране на първичната информация, изведена до стройно подредени и научно теоретизирани изводи и заключения в четвърта глава „Заключения. Анализ на резултатите“.

Двете публикации, които кандидатът посочва (Прилагане на инструментите „магическо ако“, „предлагани обстоятелства“ и „екран на вътрешното зрение“ от системата на Станиславски в репетиционния процес в интермедийния театър, 2021; Двете искри в репетиционно-пърформативния метод на Робер Льопаж, 2022) са действително конкретно по темата и отразяват реално и обективно неговата творческа работа, върху която гради и осмисля дисертационния си труд. Те потвърждават заявеното още в началото впечатление, че разглеждаме една сериозна, добре обмислена и успешно осъществена докторска дисертация, която не е „изсмукана от пръстите“, а прави полезно обобщение и авторски самоанализ на практически примери (в това число и от личния професионален опит). Впрочем, това е единствения достоверен път за постигане не само на конкретен сценичен и мултимедиен резултат, а той да бъде реално осмислен и същевременно полезен като теоретизирана основа за подобна практика и на други професионалисти.

Научният апарат, използван в дисертационния труд, е изключително подробен, точен и акуратно поднесен според установените международни стандарти при подобни изследвания. Това е привидно малък допълнителен щрих, но твърде важен детайл за прецизния научен подход на автора. В нашата академия не така често се четат подобни сериозни, задълбочени, а същевременно и научно издържани текстове.

Подчертано положително впечатление оставя авторската „Справка за приносите“ – кратка, но убедителна. Посочени са 4 конкретни приноса, при това добре формулирани и разграничени като съдържателна същност. Освен това са центрирани в специфична категория на относимост (теоретична, научна, научно-приложна, приложна). С две думи – не са надуги „балони под налягане“, а е поднесена достоверна съдържана справка като за сериозна докторска дисертация.

Същинският текст на Автореферата е в оптимален обем (45 стр.) и поднася обективно и в достатъчна пълнота съдържанието на цялата дисертация от 278 респектиращи страници. Не зная дали има някакви нови нормативни изисквания, но не е било необходимо към Автореферата да се прибавят съкратена Библиография и двете приложения (Приложение 1: Въпросник към настоящето изследване, Приложение 2: Въпросник на Жорж Баню). Те са налични и достатъчни в основното тяло на дисертацията.

Заключение: Възложената ми за рецензиране дисертация „Адаптация на традиционни режисьорски репетиционни методи в мултимедийния театър“ е добре и пълноценно разработена, доказва сериозната и задълбочена работа на автора, отговаря на изискванията за подобна научна разработка и убедено смятам, че на докторанта Мартин Младенов Киселов следва да се присъди образователната и научна степен „доктор“.

Гласувам с **ДА**.

26 юли 2023 г.

Проф. д.н. Божидар Манов